

Горизонтов Л. Е. Парадоксы имперской политики: поляки в России и русские в Польше (XIX – начало XX в.) / Л. Е. Горизонтов. – М.: Индик, 1999. – 270 с. 19. Католическая церковь накануне революции 1917 года. Сборник документов. – Люблин: Научное общество Католического университета в Люблине. – 672 с.

Ульяна Безпалько

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦКИЙ И РОССИЙСКИЕ ГРЕКО-КАТОЛИКИ: ТЕНДЕНЦИИ И ОСОБЕННОСТИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ НА ПРИМЕРЕ СОТРУДНИЧЕСТВА С ИОАННОМ ДЕЙБНЕРОМ (1902–1907 ГГ.)

В статье проанализированы налаживания взаимосвязей митрополита А. Шептицкого с представителями общин русских католиков восточного обряда, освещены характер и особенности процесса на примере сотрудничества с И. Дейбнером в период 1902–1907 гг.

Ключевые слова: А. Шептицкий, И. Дейбнер, униатское движение, католицизм восточного обряда, Российская империя.

Ulyana Bezpalko

METROPOLITAN ANDREY SHEPTYTSKY AND THE RUSSIAN GREEK CATHOLICS: TRENDS AND CHARACTERISTICS OF INTERACTION ON THE EXAMPLE OF COOPERATION WITH IVAN DEYBNER (1902–1907)

The article analyzes the establishment of relationships Metropolitan A. Sheptytsky with community representatives of the Russian Eastern Rite Catholics, highlights the nature and peculiarities of the example of cooperation with I. Deybnerom during the 1902–1907.

Key words: A. Sheptytsky, I. Deybner, the Uniate movement, Eastern Rite Catholicism, Russian Empire.

УДК 94(477)

Катерина Махобей

**СУСПІЛЬНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК ОСНОВА ПРАВОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ
СТАНІСЛАВА ДНІСТРЯНСЬКОГО**

У статті аналізуються погляди Станіслава Дністрянського на суспільні зв'язки як основу правової концепції. Досліджується окремі праці науковця, що свідчать про те, що суспільство є окремим джерелом права, що виступає основою соціальних та морально-етичних норм. Окрім того, охарактеризовано особливості звичаєвого права, ставлення держави до закону.

Ключові слова: Станіслав Северинович Дністрянський, поняття права, суспільні зв'язки, правова концепція, держава.

Актуальність досліджуваної статті полягає у тому, що упродовж усієї історії розвитку юридичної науки вчені і мислителі прагнули з'ясувати, що являє собою право, яка його природа і суть. До дослідження цього питання долучився і С. Дністрянський. Для того, щоб системно дослідити державу і право, він детально аналізував тогочасну літературу і в результаті її наукового аналізу прийшов до висновку про необхідність самостійної загальної науки права.

Учений намагався відійти від традиційного правничого позитивізму, підкреслюючи соціальний характер норм та природних засад права. Він сформулював власну теорію виникнення, подальшого розвитку та еволюції права, відношення права до держави. Програмним для нього у цьому аспекті є його праця "Звичаєве право – а соціальні зв'язки" (Львів, 1903 р.), у якій вчений вперше розробив основні положення своєї майбутньої теорії. Такі погляди вченого, особливо в сучасних умовах, співзвучні з новітніми концепціями громадянського суспільства і правової держави. Свою правову концепцію дослідник визначав, як "теорію суспільних зв'язків" [1, с. 58].

С. Дністрянський підкреслював, що "суспільні зв'язки є джерелом права в правдивому значенні слова, бо тільки з роду, родів, племен, держав і народів з одного боку, а з церковних, станових, класових, партійних та товариських чи інших соціальних організацій з другого боку, бере право свій почин ..." [2, с. 10].

Об'єктом дослідження є соціальні та правові чинники, поширені у Східній Галичині досліджуваного періоду.

Предметом цієї статті є дослідження основних тенденцій та особливостей суспільних зв'язків як основи правової концепції С. Дністрянського.

У публікації ставиться мета дослідити суспільні зв'язки як основу правової концепції через призму політично-правових поглядів Станіслава Дністрянського.

Виходячи із мети, визначаємо основні завдання дослідження, що пов'язані з механізмом розкриття суспільних зв'язків як основи правової концепції науковця і їх взаємодією соціальних та морально-етичних норм.

Певні аспекти досліджуваної проблеми проаналізовано такими науковцями, як: В. Сокурєнко [3, с. 265], О. Скакун [4, с. 3], В. Кульчицький та іншими.

Джерельну базу наукової статті складають архівні матеріали, що зберігаються у Львівській національній науковій бібліотеці імені В. Стефаника, Центральному державному історичному архіві у м. Львові [5].

Отже, аналіз історіографії та джерел свідчить про те, що у поглядах С. Дністрянського право, як суспільне явище, є обов'язковим атрибутом суспільства, що складає оригінальну, цілісну, синтетичну, суспільну концепцію права.

С. Дністрянський значну увагу в своїх дослідженнях приділяв питанням теорії та історії держави і права та їх співвідношенню. Аналізуючи погляди науковця на право, необхідно передусім з'ясувати основи права як природного, соціального та державного значення. Він пояснював поняття права, так: "Право є соціальним інститутом тому, що для людини, яка є зовсім ізольована від світу право не існує, бо право існує у зв'язках між індивідами тобто у соціальних зв'язках" [2, с. 7]. Отже, саме з виникненням соціальних зв'язків обумовлюється і поява права.

У праці "Звичаєве право – а соціальні зв'язки" він наголошував на тому, що право виникло з економічних та соціальних потреб у межах окремих органічних суспільних груп, таких, як: родина, рід, плем'я, народ, що кожна з них має своє право, правовий лад і з подальшим розвитком суспільства у ньому виникає суспільна група найвищого типу – держава, у якій окрім права виникає ще й організаційний апарат, що встановлює у державі правовий лад і поширюється на усі соціальні групи нижчих типів [2, с. 11].

Право з моменту виникнення повинно мати свій конкретний зміст, що складається з двох елементів: внутрішнього, що полягає у "відношенні інтересу одиниць до інтересу суспільства" та зовнішнього – у "визнанні взаємодії залежності індивідів один від одного" [6, с. 30]. Тому предметом природних основ права є соціальні відносини (зв'язки) або групи індивідів, що опираються на авторитетному визнанні соціальних груп (зв'язків) [2, с. 12].

Згідно з його концепцією, характер права міг бути як соціальним, так і економічним, відповідно і основи права можуть бути як соціальними, так і економічними. Науковець розумів людину як основу суспільних відносин – вихідну точку у формуванні соціальних інтересів, позаяк вона вступає у суспільні відносини заради задоволення власних природних та інтелектуальних потреб і повинна себе поводити так, щоб забезпечити існування конкретних суспільних груп [7, с. 210].

Розглядаючи окремі ознаки, що дають можливість розмежувати для особи поняття права від однорідних явищ, С.Дністрянський аналізував, такі поняття, як звичай та етику, а також співвідносив їх.

Щодо етики, то науковець поділяв її на індивідуальну та соціальну. Так, С. Дністрянський вказував на те, що лише соціальна етика має вплив на формування звичаїв, а індивідуальна – формує особисті звички окремих індивідів. Він акцентував увагу на тому, що соціальна етика є етичним ідеалом соціальних груп. Виходячи з цього, С. Дністрянський доводив, що соціальна етика повинна опиратися на принципи індивідуальної етики [2, с. 13].

Що стосується звичаю, то він розумів його як факт, при якому різні члени окремих суспільних зв'язків поводяться аналогічно з метою досягнення спільної мети усіх заради суспільного блага. Так, у свідомості індивідів формується переконання незворотності того або іншого процесу [8, с. 40].

Отже, звичай виникає лише у суспільній групі, що в свою чергу складається з окремих осіб. З одного боку, вони, заради суспільних інтересів групи, жертвують своїми природними потребами заради інтересів усієї спільноти.

Аналізуючи ці поняття, приходимо до висновку, що соціальна етика безпосередньо пов'язана зі звичаями. С. Дністрянський наголошував на тому, що "звичай це факт, а соціальна етика – це норма. Звичай може випереджувати норму, але і норма може випереджувати звичай, якщо суспільний зв'язок утворив силою своєї влади якусь норму, а згодом буде утворений новий звичай на основі згаданої норми" [8, с. 45]. Отже, С.Дністрянський доводив, що звичай та соціальна етика – це два аспекти соціальних явищ.

Окрім природних та соціальних основ права, С. Дністрянський виділяв також й економічні основи. Під якими він розумів повсякденні потреби особи, що виникають у неї в силу свого існування. Дослідник вказував на тому, що "людськими потребами займається головна економіка суспільства та їх задоволення прошибає мов провідна ідея. Але значення людських потреб є далеко

більше, як обсяг економіки. Проте приходить їй на поміч наука права. На людських потребах стоїть також право, в першому ряді право приватне. Воно вказує правила, якими керується лад суспільний в приватних відносинах між людьми – та коли приватне життя чоловіка направлення на задоволення питомих потреб, то задачею законодавців є ці проблеми пізнати, і відтак звернути увесь державний апарат для береження тих же" [9, с. 3].

Отже, С. Дністрянський з'ясував значення потреб людини для суспільства, не обмежуючи їх лише регулюванням економічних законів. Він вважав, що потреби людини – основа приватного права, що регулюється взаєминами між особами, а також захищав її приватне життя від державного апарату. Особливістю потреб є те, що вони постійно змінюються, а тому не можуть мати постійних та визначених меж. Потреби підпорядковуються різним зовнішнім впливам, а тому є залежними від обставин, пов'язаних з суспільством [9, с. 20]. Такі ідеї С. Дністрянського про соціальні основи права, зокрема, природні, соціальні та економічні на початку ХХ ст. були новаторськими.

Розглядаючи поняття права, науковець усвідомлював подвійний характер права. З одного боку, він стверджував, що право є абстрактним (публічним) поняттям, а з другого – конкретним (приватним) [10, с. 108]. Абстрактне поняття є вихідною точкою права. Спершу повинна бути абстрактна норма і з неї з'являється конкретна форма, у якій абстрактне право виступає основою. Теорія називає предметовим правом – це право "in abstracto", а підметового права – це право "in concreto" [10, с. 107].

"Право in abstracto – це соціальне поняття, що охоплює норми, якими керується суспільний лад у відносинах людей між собою, а друге право in concreto – належить кожному рядовому члену суспільства, яке він в будь-якому разі може використати в своїх інтересах. Переважно це стосується цивільного права, де регулюються відносини по задоволенню потреб окремих громадян. Але все ж-таки, яким конкретним не було б право, воно завжди буде захищатись державою, носити суспільне визначення і мати значення для держави" [9, с. 2].

С. Дністрянський доводив, що конкретне право можна вивести лише з абстрактного права. Він вважав, що саме у цих правилах суспільного життя необхідно шукати появу ідеї права. Саме ж право виникло у подальшому розвитку культури, а правила – зі звичаю або етичних засад. Суспільне поняття права С.Дністрянський формулював так: "Соціальне поняття права, або право in abstracto охоплює норми, якими керується суспільний лад у відносинах людей між собою" [6, с. 53].

Учений доходить висновку про те, що право існувало ще у додержавний період, у соціальних зв'язках нижчого рівня. Суспільні зв'язки він поділяв на дві категорії: до першої відносив органічні зв'язки у середовищі родини, роду, племені, держави, народу. Друга категорія – організаційні зв'язки – це коли суспільство організує зв'язки для означення суспільних цілей. Сюди належать: церква, стани, товариства тощо. Суспільство базується на родині. Роди утворювались шляхом, подружніх відносин. Отже, первісні подружжя С. Дністрянський характеризував як моногамні, пояснюючи це тим, що у первісному суспільстві двом особам було важко здобути засоби до існування і утримувати на них дітей. Він вважав, що полігамія могла розвинути лише після моногамії, там, де було легше здобувати засоби до існування. Він не заперечував факту вільних статевих відносин між особами різної статі. Оскільки характер цих відносин є лише статевим, а не економічним, то вони не могли бути причиною виникнення "громадного подружжя" як такого. Наслідком довільних статевих відносин було те, що дитина належала до подружжя як економічна сполука. Тому, зазвичай, її батьком вважали чоловіка матері, якщо останній не заперечував цього [2, с. 53].

С. Дністрянський заперечував ідею викрадення жінки чоловіком як шлях формування окремих подружжів. Він вважав, що первісна людина, маючи статеві потяги, дійсно часто викрадала жінку, вважаючи її лише своєю здобиччю. З розвитком суспільства, для первісної людини жінка була потрібна не лише для задоволення статевих потягів, але і для допомоги у здобутті засобів існування. Так, виникли первісні подружжя. Викрадення ж чоловіком жінки для утворення подружжя з розвитком суспільства перетворилась у весільну церемонію. Символом викрадення був викуп жінки у конкретної родини. Те, що у первісному суспільстві одруження відбувалося з волі чоловіка, згодом переросло у взаємну згоду обох осіб у визначеній формі (державне та церковне вінчання) [2, с. 60].

Що стосується характеру влади чоловіка над жінкою у родині, то С. Дністрянський вважав, що з виникненням подружжя як такого, влада чоловіка над жінкою була безмежною. З розвитком подружніх відносин і початком спільного ведення господарства подружжя, жінка суттєво підвищила свій статус у родині, бо у випадках відсутності чоловіка вона фактично керувала господарством. На підставі цього С.Дністрянський заперечував ідеї існування материнського права як окремого права жінки над чоловіком, бо це суперечило природно-економічному змісту подружжя [2, с. 63]. До нашого часу влада чоловіка над жінкою збереглася формально, оскільки вона отримала повновладдя у домашнього господарства. Влада батька над дітьми і дружиною переросла у повну опіку над ними.

С. Дністрянський був переконаний, у тому, що подружжя було і залишається основою родини, до нього належали батьки, діти і нащадки. Кожна родина вела окреме господарство, а тому виступала окремою спільнотою, що захищала своїх членів від зовнішнього нападу, а також забезпечувала внутрішній порядок, який за твердженням С. Дністрянського, у родині забезпечувався первісними правилами суспільного життя, основою яких виступала влада чоловіка над жінкою. Влада батька регулювала питання, що стосувалися щоденного життя родини, визначала особисті взаємини між членами родини, економічні питання родинного "господарства", поділ майна між членами родини тощо. Учений порівнював владу батька з владою, що згодом з'явиться у державі. Такий характер влади існував до моменту переходу влади батька родини в опіку батька над жінкою, дітьми та іншими членами [2, с. 63].

Отже, батьківська влада була першоосновою суспільного ладу, соціуму оскільки родина була першим зв'язком суспільного життя взагалі, то можна стверджувати, що саме у родині виникають перші норми суспільного життя, основою яких є влада батька.

Наступним природним етапом розвитку людства, на думку С. Дністрянського, було об'єднання родин у більші природні об'єднання, які він називає родами. Рід – це об'єднання родин між собою, що мало на меті створення єдиної організації, яка б захищала своїх членів від зовнішнього нападу. Головою роду був родоначальник, що керував суспільним порядком у роді, видавав норми загального характеру, які стосуються суспільних інтересів роду і повинні дотримуватись усіма членами роду. Норми родоначальника через загальний характер не порушують норми, які видають батьки в межах родин, правда, останні не повинні суперечити нормами родоначальника [11, с. 99].

Термін "рід" означає первинний, виробничий, соціальний та етичний колектив людей у докласовому суспільстві, що засновується та існує здебільшого на кровно-родинних зв'язках [12, с. 195].

На наступному етапі розвитку суспільства відносини між родами розширились і утворилось плем'я. Цей термін визначається як спільність людей у докласовому суспільстві, що складалася з декількох родів, які мали багато спільних рис та інтересів: загальний діалект мови, однакові звичаї та релігійні культури, загальне ім'я [12, с. 201].

С. Дністрянський пояснював термін "плем'я", як велику групу, що базується на родових основах у широкому розумінні цього слова [6, с. 30]. У племенах утворюється військо з огляду на складнішу оборону від зовнішнього нападу. На чолі племені ставали ті особи, які мали добре організоване військо, і які у боях з іншими племенами не лише утримували свою територію, але й здобували нову територію для племені. Вождь у племені володів абсолютною владою, що опиралась на військову силу.

Майно племені було майном вождя, яким він міг вільно розпоряджатись, відбираючи від одних та даючи іншим. Однак, кожен вождь змушений був зважати на звичаї, роди, родини, бо саме від них залежала майбутня доля вождя у племені. Через це, на думку С. Дністрянського, вождь не порушував даних звичаїв і внутрішньої автономії родини та родів. Навпаки, щоб довше утриматись на чолі племені, він прагнув створити довготривалі основи внутрішнього суспільного життя, розвиваючи культуру та порядок у племені, організовуючи тривалу владу, збільшуючи у свідомості населення своє значення і майно. Вирішуючи різні суперечки, що виникали у племені, вождь впроваджував поступово свої суди, які видавали рішення і тим самим замінив такий спосіб вирішення спорів як "кривава помста" та "дика самодопомога". Вожді також видавали окремі закони, яким підпорядковувались усі особи, вбачаючи в них захист своєї особи та майна. Так, стверджував С. Дністрянський, жили племена із монархічною формою устрою [6, с. 37]. У племенах із республіканським устроєм, владою володіли впливові роди або родини.

Усі ці моменти розвитку суспільства, на думку С. Дністрянського, безпосередньо, а не опосередковано вплинули на процес зародження спочатку державоподібних соціальних об'єднань, а згодом і окремих держав. Відповідно до термінологічного словника, термін "державна" визначається, як особлива політико-територіальна організація, що має суверенітет, спеціальний апарат управління і примусу та здатна надавати своїм приписам загальнообов'язкової сили для всього населення країни [13, с. 342].

Держава як нова, раніше не відома суспільству форма організації людей, виникла, згідно з концепцією С. Дністрянського, через те, що племена, що перебували на певній території, свідомо вирішили бути на цій території, захищати її від зовнішнього нападу та жити спільними економічним та суспільним життям.

Розглядаючи призначення держави як вищої організації суспільства, дослідник стверджував, що держава вперше впроваджує в життя організацію правового, а не суспільного ладу (порядку). Він усвідомлював, що право в різних соціальних групах існує не організовано. Воно набуло іншого, більш організованого характеру лише у державі. Тому логічно виникає різниця між правом держави та

правом інших соціальних груп, причому ця різниця, на думку С. Дністрянського, була внутрішньою, а не зовнішньою. У своїй концепції він не прив'язував поняття права ні до держави, ні до державного примусу, та все ж таки для розвитку права держава відігравала дуже важливу роль [2, с. 75].

Таким чином, держава утворюється як результат органічної потреби суспільства. Життя суспільних груп після утворення держави, на думку вченого, стало таким: "1) вони у своїх межах отримали можливість продовжувати приймати власні правові норми, які базувались на власній внутрішній силі; 2) в межах цих суспільних груп збереглося багато норм співіснування; 3) незважаючи на зміни в правових нормах, які зробила держава, все ж таки вона не мала реального впливу на соціальні групи, які в свою чергу зберігали вплив на людину" [6, с. 72].

С. Дністрянський виділяв три елементи держави. Зокрема, це: теорія, люди, внутрішня організація суспільного ладу, до якої входять: автономія, авторитет і автаркія [14, с. 60–61]. При визначенні елементів держави науковець звертав увагу на те, що вона завжди прив'язана до території і до населення, яке проживає на цій території, тому ці елементи розглянуто через призму розвитку права та держави на її території.

Отже, саме ці три елементи складають поняття держави. Учений писав про те, що лише тоді, коли роди чи плем'я осіли на певній території, можна говорити, що виникла держава. У ній виникають державні норми, що передусім регулюють діяльність державних органів, а згодом організовують соціально-економічні відносини серед інших соціальних груп. Держава об'єднує соціальні групи нижчого ступеня в одне ціле [6, с. 76].

З цього можна зробити висновок про те, що вчений виступав у своїй правовій концепції проти насильницької теорії виникнення держави, а також заперечував ідею договірного походження держави, бо лише окремі приватні товариства утворюються на добросовісних засадах, а держава до таких не відноситься [6, с. 81].

Отже, метою створення держави є створення таких норм, які б узгодили норми первісних суспільних груп, що часто суперечили між собою і забезпечили правовий захист, узгодження інтересів соціальних груп та їхнє існування і розвиток. Інакше кажучи, держава створює певний регулятор між соціальними групами, якими виступають правові норми. "Справді, – як зазначив Р. Гринюк, – і право і правовий порядок є властивостями сучасної держави, але з цього все ж таки не випливає, що і те і інше можливо виключно завдяки державі і є причиною існування держави" [6, с. 5].

Завершує лінію органічних суспільних зв'язків народ. Цей суспільний зв'язок є аналогічно, як і держава, територіальним зв'язком, який більшою мірою ґрунтується на родовому походженні, ніж держава, і містить нові внутрішні елементи, що не завжди притаманні державі. "Хоч народи старі, як світ, національна ідея є щойно витвором новітніх часів, вона й поставила народ у безпосереднє відношення до держави. Народ став свідомим суспільним зв'язком щойно процесом історії останніх століть, як протест проти територіальної самовлади держави" [15, с. 9].

Згідно з юридичним словником, термін "нація" означає спільність людей, які проживають на одній території, пов'язані загальними економічними відносинами, спільною мовою, національними інтересами, та іншими ознаками. [13, с. 370]. У своїх працях С. Дністрянський доходить висновку, що "нація" та "народ" це два тотожних поняття. "Сам народ організує себе і сам витворює основи свого безпосереднього народного правління своєї народної волі" [15, с. 28].

Отже, С. Дністрянський – унікальна постать у юриспруденції кінця XIX – початку XX ст. Учений підкреслював, що суспільство виступає фактичним джерелом права, яке, на його думку, виступає чинником найважливіших соціальних, етичних, та моральних норм, які "авторитарною" силою тієї чи іншої соціальної групи визнаються правовими. На які, стверджував С. Дністрянський, новоутворена держава повинна звертати найважливішу увагу і відповідно визнавати їх на державному рівні як джерело права. Учений з'ясував різницю між звичаєм, етичними нормами й правом, встановлював відношення права до держави та звичаєвого права до закону.

Список використаних джерел

1. Дністрянський С. С. Погляди на теорію права та держави / Дністрянський С. С. // Ювілейний збірник Наукового товариства ім. Шевченка у Львові в п'ятдесятиліття заснування 1873 – 1923. – Львів, 1925. – С. 58–60.
2. Дністрянський С. Звичаєве право – а соціальні зв'язки. Причинки до пояснення §10 австрійської книги законів цивільних / Дністрянський С. // Часопис правничий і економічний. – Львів, 1902. – Т. 4–5–6. – С. 7–26.
3. Скакун О. Ф. Политическая и правовая мысль на Украине (1861–1917) / Скакун О. Ф. – Харьков: Высшая школа. – 1987. – 389 с.
4. Сокуренок В. Ф. Демократические учения о государстве и праве на Украине во второй половине XIX века / Сокуренок В. Ф. – Львов, Издат-во Львовского университета, 1966. – 265 с.
5. Центральний державний історичний архів України у м. Львові, ф. 834, оп. 1, спр. 107, арк. 20.
6. Гринюк Р. Специфіка розуміння права і правової держави у концепції С. Дністрянського / Гринюк Р. // Правничий часопис Донецького університету. – Донецьк, 2003. – № 2 (10) – С. 30–43.
7. Дністрянський С. Природні засади права (§ 7 к.ц.з.) / Дністрянський С. // Правничий вісник – Львів, 1911. – Р. 2. – Ч. 3–4. – С. 210–211.
8. Дністрянський С. Загальна наука права і політики / Дністрянський С. – Прага, 1923. – Т. 1. – 145 с.
- 9.

Дністрянский С. Чоловік і его потреби в правній системі / Дністрянский С. – Львів, 1900. – 75 с. 10. Станко В. Н., Гладких М. І., Сегеда С. П. Історія первісного суспільства / Станко В. Н., Гладких М. І., Сегеда С. П. – К., 1999 – 120 с. 11. Правознавство: Підручник / За редакцією В. В. Копейчикова, А. М. Колодія. – К.: "Юрінком Інтер", 2006. – 234 с. 12. Головченко В. В., Ковальський В. С. Юридична термінологія: Довідник / Головченко В. В., Ковальський В. С. – К., 1998. – 381 с. 13. Дністрянский С. Погляд на теорії права та держави / Дністрянский С. // Ювілейний збірник Наукового товариства ім. Шевченка у Львові в п'ятдесятиліття основи 1873–1923. – Львів 1925. – С. 61–63. 14. Дністрянский С. Нова держава / Дністрянский С. – Відень-Прага-Львів, 1923. – 39 с. 15. Дністрянский С. Самовизначення народів / Дністрянский С. // Воля. – Відень, 1919. – Т. 5. – Ч. 4. – С. 34–36. 16. Дністрянский С. Зв'язок і сполука народів / Дністрянский С. // Воля. – Відень, 1920. – Т. 2. – Ч. 9. – С. 54–57. 17. Дністрянский С. Соціальні форми права / Дністрянский С. // Записки Соціально-економічного відділу ВУАН. – Київ, 1927. – Т. 5–6. – С. 46–52. 18. Академік Станіслав Дністрянский 1870–1935. Бібліографія / Упорядник та автор вступу М. Мушинка. Відп. Ред. К. Вислобоков. – К., 1992. – 94 с.

Екатерина Махобей

ОБЩЕСТВЕННЫЕ СВЯЗИ КАК ОСНОВА ПРАВОВОЙ КОНЦЕПЦИИ СТАНИСЛАВА ДНИСТРЯНСКОГО

В статье анализируются взгляды Станислава Днистрянского на общественные связи как основу правовой концепции. Исследуются отдельные труды ученого, которые свидетельствуют о том, что общество является отдельным источником прав, выступает основой социальных, морально-этических норм. Кроме того, охарактеризованы особенности обычного права, отношение государства к закону.

Ключевые слова: Станислав Северинович Днистрянский, понятие права, общественные связи, правовая концепция, государство.

Kateryna Makhobey

SOCIAL RELATIONS AS THE BASIS OF STANISLAV DNISTRYANSKY'S LAW COMPETENCE

In the article Stanislav Dnistriansky's views on social relations as the basis of law competence are analyzed. Particular scientist's works which evidence that society is a separate source of rights, that is the basis of social, moral and ethical principles are researched. In addition, peculiarities of common law and attitude of state to law are characterized.

Key words: Stanislav Severynovych Dnistriansky, the notion of law, social relations, law conception, state.

УДК 94(477)

Микола Олійник

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МИХАЙЛА ЛОЗИНСЬКОГО В РАДЯНСЬКИХ УСТАНОВАХ УСРР

У статті здійснено аналіз науково-педагогічної діяльності М. Лозинського в період його перебування в УСРР. Особлива увага приділена питанням адаптації та праці ученого в радянському середовищі. Вперше в історіографії висвітлено деталі щодо арешту і перебування М. Лозинського на засланні. Зроблено висновок про важливість його діяльності для майбутнього розвитку історично-правової науки в Україні.

Ключові слова: М. Лозинський, УСРР, ВУАН, Харків, ОДПУ.

Боротьба більшовиків з українською політичною еміграцією у 20-х роках ХХ ст. мала цілеспрямований характер і набувала різноманітних форм та методів. Підпорядкування української політичної еліти за межами СРСР було одним із завдань радянського керівництва задля єдиної мети – підкупити, дискредитувати або просто знищити. Що ж стосується галицьких українців, то одним із спонукальних чинників для їх приїзду в УСРР була передача Східної Галичини під владу Польщі і підступна політика, яку проводили більшовики, вводючи в оману провідних діячів, уміло використовуючи протиріччя в українському політичному проводі та надаючи грошові субсидії [1, с. 481, 538–539, 550].